

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
EVGENI TANCHEV
föredraget den 28 juni 2018¹

Mål C-216/18 PPU

**Minister for Justice and Equality
mot
LM
(Brister i domstolssystemet)**

(begäran om förhandsavgörande från High Court (Högsta domstolen, Irland))

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Rambeslut 2002/584/RIF – Europeisk arresteringsorder – Skäl att vägra verkställighet – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 47 – Rätten till en rättvis rättegång – Rättstatsprincipen – Artikel 7 FEU – Kommissionens motiverade förslag om att rådet ska konstatera förekomsten av en klar risk för att Republiken Polen ska åsidosätta ett av de värden som anges i artikel 2 FEU”

Innehållsförteckning

I. Inledning	2
II. Tillämplig lagstiftning	5
A. Unionsrätt	5
1. Stadgan	5
2. Fördraget om Europeiska unionen	5
3. Rambeslutet	6
B. Irländsk rätt	6
III. Omständigheterna och förfarandet vid den nationella domstolen	7
IV. Bedömning	9
A. Upptagande till sakprövning	9

¹ Originalspråk: franska.

B. I sak	9
1. Inledande anmärkningar	9
2. Den första tolkningsfrågan	11
a) Medför en verklig risk för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, och inte av artikel 4 stadgan, att verkställigheten av en europeisk arresteringsorder ska skjutas upp?...	12
b) Ska varje åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, oavsett dess allvar, medföra ett uppskjutande av verkställigheten av en europeisk arresteringsorder?	15
1) Inledning	15
2) Kravet på en uppenbar rättsvägran	15
3) Domstolarnas oberoende som skäl till att det föreligger en uppenbar rättsvägran	17
c) Måste den verkställande rättsliga myndigheten konstatera att den berörda personen riskerar att utsättas för en uppenbar rättsvägran?	19
1) Inledning och parternas yttranden	19
2) Kravet på en individuell prövning	21
3) Hur bedöma om den berörda personen löper en verklig risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten?	23
3. Den andra tolkningsfrågan	24
V. Förslag till avgörande	26

I. Inledning

1. Denna begäran om förhandsavgörande har framställts inom ramen för utvecklingen av och reformerna i det polska domstolsväsendet² som har föranlett Europeiska kommissionen att den 20 december 2017 lämna ett motiverat förslag som uppmanar Europeiska unionens råd att, i enlighet med artikel 7.1 FEU, slå fast att det finns en klar risk för att Republiken Polen åsidosätter ett av medlemsstaternas gemensamma värden som avses i artikel 2 FEU, nämligen rättsstatsprincipen³ (nedan kallat kommissionens motiverade förslag).

2 Det rör sig bland annat om nominering av ledamöter i författningsdomstolen och underlåtenheten av den domstolen att publicera vissa av sina avgöranden. Det rör sig även om nya pensionsregler för domare i högsta instans och domare i allmän domstol, nya förfaranden för extraordinära överklaganden till högsta instans, liksom upphörande av uppdragen för domare som är ledamöter av domstolarnas nationella råd och förfaranden för dessa ledamöters utnämning.

3 Förslag till rådets beslut om fastslående av att det finns en klar risk för att Republiken Polen allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen av den 20 december 2017, COM(2017) 835 final.

2. Det förfarande som föreskrivs i artikel 7 FEU när det avslutats genom att Europeiska rådet slagit fast att en medlemsstat allvarligt och varaktigt åsidosatt ett av de värden som anges i artikel 2 FEU, gör det möjligt att tillfälligt upphäva vissa av de rättigheter som den medlemsstaten har enligt fördragen. Något sådant förfarande har inte inletts och än mindre avslutats. Kommissionens motiverade förslag utgör det första steget i denna riktning. Rådet har ännu inte antagit det beslut som föreslagits i detta.

3. I förevarande mål är L. M., som är svarande i målet vid den nationella domstolen, föremål för tre Europeiska arresteringsorder som utfärdats av polska domstolar enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna,⁴ i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009⁵ (nedan kallat rambeslutet). Han har gjort gällande att han, till följd av de reformer av det polska domstolsväsendet som beskrivs i kommissionens motiverade förslag, löper en verklig risk för att i den medlemsstaten inte få en rättvis rättegång och att denna risk hindrar den hänskjutande domstolen från att besluta att överlämna honom till polska myndigheter.

4. Enligt principen om ömsesidigt erkännande är medlemsstaterna skyldiga att verkställa varje europeisk arresteringsorder.⁶ Den verkställande rättsliga myndigheten får endast vägra att verkställa en sådan order i de fall som framgår av den uttömmande uppräknings av obligatoriska skäl för att vägra verkställighet som föreskrivs i artikel 3 i rambeslutet, eller i de fakultativa fall som uppräknas i artiklarna 4 och 4a i rambeslutet.⁷

5. Domstolen har emellertid i dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 98), slagit fast att när den verkställande rättsliga myndigheten konstaterar att det, med avseende på den person mot vilken den europeiska arresteringsordern har utfärdats, finns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), ska verkställigheten av denna order skjutas upp. Domstolen hänvisade till dels yttrande 2/13 (Unionens tillträdande av EKMR), av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 191), där den godtog att "under exceptionella omständigheter" kan begränsningar förekomma beträffande principerna om ömsesidigt erkännande och förtroende, dels artikel 1.3 i rambeslutet, enligt vilket detta inte kan "påverka skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna, såsom de bland annat är stadfästa i stadgan".⁸

6. Domstolen har emellertid i sin dom Aranyosi och Căldăraru varit angelägen om att omgärda uppskjutandet av verkställigheten av en europeisk arresteringsorder med krav på att den verkställande rättsliga myndigheten ska genomföra en prövning i två steg.

7. I det första steget ska den verkställande rättsliga myndigheten konstatera att det föreligger en verklig risk för eller förnedrande behandling i den utfärdande medlemsstaten på grund av brister som är "systematiska eller generella, berör vissa kategorier av personer eller berör vissa anläggningar för frihetsberövande".⁹ Vid prövningen av om det finns sådana brister ska den grunda sin bedömning på "objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter om förhållandena under

4 EGT L 190, 2002, s. 1.

5 EUT L 81, 2009, s. 24

6 Se skäl 6 och artikel 1.2 i rambeslutet.

7 Dom av den 16 juli 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 36) och dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 80).

8 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkterna 82–88).

9 Den omänskliga eller förnedrande behandlingen följde i målet Aranyosi och Căldăraru av villkoren för frihetsberövande i Ungern och Rumänien.

frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten” och i synnerhet sådana som härrör från ”avgöranden från internationella domstolar, såsom domar från Europadomstolen, domstolsavgöranden från den utfärdande medlemsstaten eller avgöranden, rapporter eller andra handlingar som upprättats av Europarådets organ eller som härrör från Förenta nationerna”.¹⁰

8. I det andra steget ska den verkställande rättsliga myndigheten säkerställa att det finns välgrundade skäl att tro att *den person som berörs* av den europeiska arresteringsordern skulle vara utsatt för den risk som fastställts på grundval av sådana omständigheter som angivits i föregående punkt. ”Enbart det förhållandet att det finns omständigheter som visar att bristerna ... är antingen systematiska eller generella, berör vissa kategorier av personer eller berör vissa anläggningar för frihetsberövande innebär nämligen inte i sig nödvändigtvis att den berörda personen *i ett konkret fall* skulle utsättas för en omänsklig eller förnedrande behandling om han eller hon överlämnades till myndigheterna i denna medlemsstat”.¹¹ Den verkställande rättsliga myndigheten ska därmed i enlighet med artikel 15.2 i rambeslutet begära ytterligare uppgifter om villkoren för den berörda personens frihetsberövande. Om den verkställande rättsliga myndigheten på grundval av dessa upplysningar inte anser att det finns en verklig risk för att den berörda personen kommer att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling ska den verkställa den europeiska arresteringsordern. Om den däremot på grundval av dessa upplysningar anser att det finns en sådan risk ska den skjuta upp verkställigheten av arresteringsordern.

9. I förevarande mål är den grundläggande rättighet som enligt den person som begärs överlämnad riskerar att åsidosättas i den utfärdande medlemsstaten inte förbudet mot förnedrande eller omänsklig behandling, såsom i domen i målet Aranyosi och Căldăraru, utan som anförts ovan rätten till en rättvis rättegång. Domstolen har bland annat att ta ställning till om det andra steget som anges i domen Aranyosi och Căldăraru gäller i en sådan situation. Med andra ord ska domstolen pröva huruvida den verkställande rättsliga myndigheten för att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder måste ha konstaterat dels att det finns brister i det polska domstolssystemet som medför en verklig risk för att rätten till en rättvis rättegång ska åsidosättas, dels att den berörda personen faktiskt är utsatt för en sådan risk, eller om det är tillräckligt att konstatera förekomsten av brister i det polska domstolssystemet, utan att det är nödvändigt att pröva om den berörda personen faktiskt är utsatt för de risker dessa brister innebär.

10. Frågan är betydelsefull, eftersom den hänskjutande domstolen uppgett sig anse, på grundval av kommissionens motiverade förslag och två yttranden¹² från Europeiska kommissionen för demokrati genom lag (nedan kallad Venedigkommissionen), att sådana brister har fastställts.

¹⁰ Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89).

¹¹ Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 93) (min kursivering).

¹² Yttrande från Venedigkommissionen nr 904/2017 av den 11 december 2017 om förslag till lag om ändring i nationella rättsliga rådet, förslag till lag om ändring i lagen om Högsta domstolen, som lämnats av presidenten i Republiken Polen, och lagen om upprättande av allmänna domstolar, samt yttrande från Venedigkommissionen nr 892/2017 av den 11 december 2017 om lagen om inrikesministeriet, i dess senaste lydelse (nedan kallade yttrandena från Venedigkommissionen). Dessa handlingar finns tillgängliga på Venedigkommissionens webbplats på följande adress: <http://www.venice.coe.int/webforms/events/>.

II. Tillämplig lagstiftning

A. Unionsrätt

1. *Stadgan*

11. I artikel 47 i stadgan, som har rubriken ”Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol”, föreskrivs följande:

”Var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel.

Var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Var och en ska ha möjlighet att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas.

Rättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.”

2. *Fördraget om Europeiska unionen*

12. I artikel 2 FEU föreskrivs följande:

”Unionen ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.”

13. I artikel 7 FEU föreskrivs följande:

”1. Rådet får på motiverat förslag från en tredjedel av medlemsstaterna, från Europaparlamentet eller från Europeiska kommissionen med en majoritet på fyra femtedelar av sina medlemmar och efter Europaparlamentets godkännande slå fast att det finns en klar risk för att en medlemsstat allvarligt åsidosätter värden som anges i artikel 2. Innan detta slås fast ska rådet höra den berörda medlemsstaten och får i enlighet med samma förfarande framföra rekommendationer till denna stat.

Rådet ska regelbundet kontrollera om de skäl som har lett till ett sådant fastslående fortfarande äger giltighet.

2. Europeiska rådet får på förslag från en tredjedel av medlemsstaterna eller från Europeiska kommissionen och efter Europaparlamentets godkännande, samt efter att ha uppmanat ifrågavarande medlemsstat att framföra sina synpunkter, enhälligt slå fast att en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter värden som anges i artikel 2.

3. När ett fastslående enligt punkt 2 har gjorts får rådet, som ska fatta beslut med kvalificerad majoritet, besluta om att tillfälligt upphäva vissa av de rättigheter som den ifrågavarande medlemsstaten har till följd av tillämpningen av fördragen, inbegripet rösträtten i rådet för företrädaren för den medlemsstatens regering. Rådet ska därvid beakta de möjliga följder som ett sådant tillfälligt upphävande kan få för fysiska och juridiska personers rättigheter och skyldigheter.

Den ifrågavarande medlemsstatens skyldigheter enligt fördragen ska under alla omständigheter fortsätta att vara bindande för den staten.

4. Rådet får senare med kvalificerad majoritet besluta om att ändra eller återkalla åtgärder som har vidtagits enligt punkt 3, när den situation som ledde till att åtgärderna infördes har förändrats.

5. De omröstningsbestämmelser som i enlighet med denna artikel gäller för Europaparlamentet, Europeiska rådet och rådet fastställs i artikel 354 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.”

3. Rambeslutet

14. I skäl 10 i rambeslutet anges följande:

”Systemet med en europeisk arresteringsorder vilar på en hög grad av förtroende mellan medlemsstaterna. Tillämpningen av systemet får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 6.1 i Fördraget om Europeiska unionen, vilket fastslagits av rådet med tillämpning av artikel 7.1 i fördraget, och med de följder som avses i punkt 2 i samma artikel.”

15. I artikel 1 i rambeslutet, som har rubriken ”Skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder”, föreskrivs följande:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

2. Medlemsstaterna skall verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i Fördraget om Europeiska unionen.”

B. Irländsk rätt

16. I section 37.1 i 2003 års lag om europeisk arresteringsorder, genom vilket rambeslutet införlivats,¹³ föreskrivs följande:

”En person ska inte överlämnas enligt denna lag om

- a) hans eller hennes överlämnande skulle vara oförenligt med statens skyldigheter enligt
 - i) [Europeiska] konventionen [om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna] eller
 - ii) protokollen till [Europeiska] konventionen [om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna],
- b) hans eller hennes överlämnande skulle utgöra en kränkning av en bestämmelse i författningen ...”

¹³ European Arrest Warrant Act 2003.

III. Omständigheterna och förfarandet vid den nationella domstolen

17. L. M., som är polsk medborgare, är föremål för tre europeiska arresteringsorder som utfärdats av Republiken Polen.

18. Den första europeiska arresteringsordern utfärdades¹⁴ den 4 juni 2012 av Sąd Okręgowy w Poznaniu (regional domstol i Poznań, Polen) i syfte att åtala L. M. för två brott, kvalificerade som "olaglig tillverkning, bearbetning, smuggling av berusningsmedel, prekursorer, surrogat eller psykotropa substanser eller handel därmed" och "deltagande i en kriminell organisation eller sammanslutning vars mål är att begå brott". Enligt denna arresteringsorder ska L. M. mellan år 2002 och våren 2006 i Poznań och Włocławek ha deltagit i en kriminell organisation som bland annat handlade med stora mängder narkotika. Han ska under denna period ha sålt minst 50 kg amfetamin till ett värde av minst 225 000 polska złotys (PLN), 200 000 tabletter ecstasy till ett värde av minst 290 000 PLN och minst 3,5 kg marijuana till ett värde av minst 47 950 PLN.

19. Den andra europeiska arresteringsordern utfärdades¹⁵ den 1 februari 2012 av Sąd Okręgowy w Warszawie (regional domstol i Warszawa, Polen) i syfte att åtala L. M. för två brott, båda kvalificerade som "olaglig handel med narkotiska medel och psykotropa substanser". Enligt denna order ska L. M. under sommaren 2007 till Holland ha levererat åtminstone 6 kg marijuana, och därefter åtminstone 5 kg marijuana. I en skrivelse från den utfärdande rättsliga myndigheten anges att den marijuana som L. M. levererat till andra medlemmar i den kriminella organisation han deltog i därefter såldes till honom för vidare distribution i Polen.

20. Den tredje europeiska arresteringsordern utfärdades¹⁶ den 26 september 2013 av Sąd Okręgowy w Włocławku (regional domstol i Włocławek, Polen), i syfte att åtala L. M. för ett brott som kvalificerats som "olaglig tillverkning, bearbetning, smuggling av berusningsmedel, prekursorer, surrogat eller psykotropa substanser eller handel därmed". Enligt denna arresteringsorder ska L. M. mellan juli 2006 och november 2007 ha deltagit i handel i Włocławek med åtminstone 30 kg amfetamin till ett värde av minst 150 000 PLN, 55 000 tabletter ecstasy till ett värde av minst 81 000 PLN och åtminstone 7,5 kg marijuana till ett värde av minst 105 250 PLN.

21. L. M. greps i Irland den 5 maj 2017. Han har inte medgett överföring till de polska myndigheterna, bland annat med hänvisning till att han till följd av nyligen genomförda och föreslagna lagändringar gällande det polska domstolsväsendet löper en verklig risk att förvägras en rättvis rättegång i Polen, i strid med artikel 6 i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

22. Efter omfattande förseningar som enligt den hänskjutande domstolen hörde samman med rättshjälpsfrågor, ett byte av försvarare och begäran om anstånd med att lägga fram nya bevis och lämna ytterligare upplysningar om de polska lagstiftningsreformerna, höll High Court (Högsta domstolen, Irland) en förhandling den 1 och den 2 februari 2018. I beslut av den 12 mars 2018, slog High Court fast att det var nödvändigt att begära förhandsavgörande från domstolen angående tolkningen av rambeslutet och gav parterna i målet vid den nationella domstolen tillfälle att yttra sig över de frågor den avsåg att hänskjuta till EU-domstolen.

¹⁴ I förfarande 2013/295 EXT.

¹⁵ I förfarande 2014/8 EXT.

¹⁶ I förfarande 2017/291 EXT.

23. I beslut av den 23 mars 2018 slog High Court fast att, utifrån kommissionens motiverade förslag och yttrandena från Venedigkommissionen, de lagstiftningsreformer som genomförts av Republiken Polen de två senaste åren, tagna tillsammans, utgjorde ett åsidosättande av det gemensamma värde som rättsstatsprincipen utgör i den mening som avses i artikel 2 FEU. Den ansåg att det fanns en verklig risk för att svaranden i målet vid den nationella domstolen inte skulle få en rättvis rättegång i Polen, eftersom domstolarnas oberoende inte längre säkerställs och heller inte den polska författningsenligheten.

24. High Court har ifrågasatt om det andra steget i den prövning som domstolen angivit i sin dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) gäller när det i en medlemsstat finns sådana brister i domstolsväsendet att rättsstatsprincipen åsidosätts. High Court menar att det andra steget i denna prövning inte ska genomföras i ett sådant fall. Det skulle nämligen vara orealistiskt att kräva att den berörda personen ska visa att dessa brister skulle påverka det förfarande han skulle bli föremål för.

25. High Court har vidare anförts att det, till följd av de ifrågavarande bristernas systematiska karaktär, inte kan lämnas några individuella garantier från den utfärdande rättsliga myndigheten som kan motverka den risk som den berörda personen löper. Det skulle inte vara realistiskt att kräva garantier vad gäller åklagaren och de domare som kommer att döma i målet, inklusive i högre instans, eller när det gäller att följa beslut från författningsdomstolen om den konstaterar att en bestämmelse som kan påverka förfarandet i fråga skulle vara författningsstridig.

26. High Court har mot denna bakgrund vilandeförklarat målet och ställt följande tolkningsfrågor till domstolen:

- ”1) För det fall att en nationell domstol konstaterar att det finns övertygande bevisning för att förhållandena i den utfärdande medlemsstaten är oförenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång på grund av att själva domstolssystemet i den utfärdande medlemsstaten inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen, ska den verkställande rättsliga myndigheten då, trots EU-domstolens slutsatser i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), på ett konkret och precist sätt kontrollera i vilken utsträckning den berörda personen kommer att utsättas för risken att förvägras en rättvis rättegång när rättegången kommer att äga rum i ett system som inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen?
- 2) Om det kriterium som ska tillämpas kräver en specifik bedömning av den verkliga risken för att den eftersökta personen utsätts för flagrant rättsvägran och om den nationella domstolen har konstaterat att det föreligger ett systematiskt åsidosättande av rättsstatsprincipen är den nationella domstolen då i egenskap av verkställande rättslig myndighet skyldig att vända sig till den utfärdande rättsliga myndigheten för att erhålla de kompletterande uppgifter som den nationella domstolen kan behöva för att kunna utsluta att den berörda personen riskerar att förvägras en rättvis rättegång, och om så är fallet, vilka garantier krävs då för en rättvis rättegång?”

27. Domstolen beslutade den 12 april 2018 att handlägga begäran om förhandsavgörande enligt reglerna om skyndsamt förfarande i artikel 107.1 i domstolens rättegångsregler.

28. Domstolen har vidare lämnat Republiken Polen tillfälle att skriftligen lämna alla de upplysningar den anser nödvändiga rörande förevarande mål, i enlighet med artikel 109.3 i rättegångsreglerna.

29. Skriftliga synpunkter med anledning av tolkningsfrågorna har lämnats av sökanden, svaranden i målet vid den nationella domstolen, kommissionen och, i enlighet med artikel 109.3 i domstolens rättegångsregler, Republiken Polen. Dessa parter, liksom Konungariket Spanien, Ungern och Konungariket Nederländerna, yttrade sig vid förhandlingen den 1 juni 2018.

IV. Bedömning

A. Upptagande till sakprövning

30. Den polska regeringen har gjort gällande att problemet är hypotetiskt eftersom det inte finns några skäl som med hänvisning till rätten till en rättvis rättegång motiverar att verkställighet vägras för dessa europeiska arresteringsorder. Även om den inte uttryckligen har yrkat att begäran om förhandsavgörande ska avvisas gör den gällande att domstolen inte bör besvara de frågor som ställts av den hänskjutande domstolen. Den ungerska regeringen har för sin del gjort gällande att begäran om förhandsavgörande inte kan prövas i sak eftersom problemet är hypotetiskt.

31. Enligt fast rättspraxis presumeras de frågor om unionsrättens tolkning som ställts av nationella domstolar vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den.¹⁷

32. Det framgår emellertid både av lydelsen av och systematiken i artikel 267 FEUF att förfarandet med förhandsavgörande förutsätter att ett mål faktiskt är anhängigt vid den nationella domstolen och att den nationella domstolen inom ramen för detta mål kommer att fatta ett beslut med beaktande av förhandsavgörandet. En begäran om förhandsavgörande ska nämligen grunda på behovet av en faktisk lösning av en tvist och inte på behovet av rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor.¹⁸

33. I detta mål har domstolen fått frågan om det, för att den verkställande rättsliga myndigheten ska vara skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder, är tillräckligt att den konstaterar att det till följd av brister i den utfärdande statens domstolsväsende finns en verklig risk för att rätten till en rättvis rättegång inte ska tillgodoses, eller om det dessutom ska säkerställas att den berörda personen skulle utsättas för en sådan risk. Domstolen har vidare tillfrågats om vilka upplysningar och garantier som den verkställande rättsliga myndigheten i förekommande fall ska inhämta från den utfärdande rättsliga myndigheten för att denna risk ska undvikas. L. M. är föremål för tre europeiska arresteringsorder som utfärdats av polska myndigheter. Den hänskjutande domstolen anser att bristerna i det polska domstolsväsendet är sådana att rättsstatsprincipen åsidosätts. Ett överlämnande av L. M. till den utfärdande rättsliga myndigheten är således beroende av de svar domstolen lämnar på dessa tolkningsfrågor. Frågorna är därmed inte hypotetiska.

34. Begäran om förhandsavgörande ska således enligt min mening prövas i sak.

B. I sak

1. Inledande anmärkningar

35. Jag vill understryka att det inte är domstolens uppgift att uttala sig om huruvida det finns en verklig risk för att rätten till en rättvis rättegång ska åsidosättas till följd av brister i det polska domstolsväsendet, det vill säga den fråga som ska bedömas i det första steget i den prövning som lagts fast i dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

¹⁷ Dom av den 6 september 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 20).

¹⁸ Dom av den 8 september 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 38) och dom av den 27 februari 2014, Pohotovost' (C-470/12, EU:C:2014:101, punkterna 28 och 29).

Det är *den verkställande rättsliga myndigheten* som ska pröva om det finns en sådan risk. I punkt 88 i den domen slås nämligen fast att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att, när den har tillgång till uppgifter som visar att det finns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling, bedöma förekomsten av denna risk.

36. Domstolen ska endast pröva huruvida den polska lagstiftningen är förenlig med unionsrätten, i synnerhet bestämmelserna i stadgan, inom ramen för en talan om fördragsbrott.¹⁹ I ett sådant fall är det emellertid domstolens uppgift att pröva om det förekommit en *överträdelse* av en unionsrättslig norm – inte om det finns en *risk* för en sådan överträdelse.

37. Jag ska även framhålla att enbart det förhållandet att rådet inte antagit något beslut grundat på artikel 7.1 FEU enligt vilket det konstaterats föreligga en klar risk för att Republiken Polen allvarligt ska åsidosätta rättsstatsprincipen inte hindrar den verkställande rättsliga myndigheten från att göra den bedömning som beskrivs i punkt 35 i detta förslag till avgörande.

38. För det första har nämligen inte den bedömning som rådet i förekommande fall gör inom ramen för artikel 7.1 FEU samma syfte som den bedömning som den verkställande rättsliga myndigheten gör inom ramen för det första steget i den prövning som angivits i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Rådet prövar inom ramen för artikel 7.1 FEU om det finns en klar risk för allvarliga åsidosättanden av de värden som anges i artikel 2 FEU, det vill säga människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den prövning som ska ske enligt domen Aranyosi och Căldăraru innebär däremot att den verkställande rättsliga myndigheten ska bedöma om det finns en verklig risk för ett åsidosättande av grundläggande rättigheter, bestraffningsförbud eller omänsklig eller förnedrande behandling, och inte för ett åsidosättande av medlemsstaternas gemensamma värden.

39. I detta mål har den hänskjutande domstolen frågat om det är tillräckligt för att den ska vara skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder att den konstaterat att ”förhållandena i den utfärdande medlemsstaten är oförenliga *med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång* på grund av att själva rättssystemet i den utfärdande medlemsstaten inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen”.²⁰ Frågan som domstolen ska besvara rör således konsekvenserna av ett åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång och inte ett åsidosättande av rättsstatsprincipen.

40. Visserligen finns det i detta fall en oro avseende domares oberoende och maktindelningen, och därmed rätten till en rättvis rättegång, som lett till att kommissionen antagit sitt motiverade beslut.²¹ Det kan emellertid finnas en risk för att rätten till en rättvis rättegång åsidosätts i den utfärdande medlemsstaten även om denna inte åsidosätter rättsstatsprincipen. Det råder därmed enligt min mening ingen tvekan om att de bedömningar som ska göras av rådet respektive av den verkställande rättsliga myndigheten, såsom beskrivits i punkt 38 ovan, inte har samma syfte.

41. För det andra har ett konstaterande av rådet att det finns en klar risk för allvarligt åsidosättande av de värden som avses i artikel 2 FEU inte samma rättsverkningar som ett konstaterande av den verkställande rättsliga myndigheten att det finns en verklig risk för åsidosättande av grundläggande rättigheter.

42. Rådets konstaterande av att det i en medlemsstat finns en klar risk för ett allvarligt åsidosättande av de värden som anges i artikel 2 FEU medför nämligen endast att Europeiska rådet i enlighet med artikel 7.2 FEU kan slå fast att en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter dessa värden. Det är således på grundval av att det konstateras ett *åsidosättande* och inte bara en risk för ett åsidosättande

¹⁹ Såsom den som är föremål för domstolens prövning i mål C-192/18, kommissionen/Polen.

²⁰ Min kursivering.

²¹ Se punkterna 171–186 i redogörelsen för skälen i kommissionens motiverade förslag.

som rådet, enligt artikel 7.3 FEU, får besluta om att tillfälligt upphäva vissa av de rättigheter som följer av tillämpningen av EU-fördraget och EUF-fördraget för den ifrågavarande medlemsstaten. Rådet får, bland annat, tillfälligt upphäva tillämpningen av *rambeslutet* med avseende på denna medlemsstat, såsom anges i dess skäl 10.

43. Ett konstaterande av att det finns en verklig risk för åsidosättande av förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling medför däremot en skyldighet för den verkställande rättsliga myndigheten att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. Ett sådant beslut rör emellertid enbart *den ifrågavarande europeiska arresteringsordern*.²²

44. Jag delar således den nederländska regeringens uppfattning. Den gjorde vid förhandlingen gällande att det förfarande som föreskrivs i artikel 7 FEU har ett helt annat syfte än den prövning som den verkställande rättsliga myndigheten gör med tillämpning av vad som angivits i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Förfarandet i artikel 7 FEU gör det möjligt för unionen att ingripa när en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de värden som unionen grundas på, medan den prövning som den verkställande rättsliga myndigheten ska göra möjliggör ett skydd för grundläggande rättigheter för den person som är föremål för en europeisk arresteringsorder.

45. För det tredje föreskrivs i artikel 7.1 TEU inte någon frist inom vilken rådet, efter ett motiverat förslag, ska slå fast att det finns en klar risk för ett allvarligt åsidosättande av de värden som anges i artikel 2 FEU. Det föreskrivs heller inte att rådet, för det fall att det anser att det inte finns någon sådan risk, ska fatta något beslut om att så är fallet. Påståendet att så länge rådet inte har fattat något beslut enligt artikel 7.1 FEU får den verkställande rättsliga myndigheten inte bedöma om det finns en verklig risk för ett åsidosättande av grundläggande rättigheter i den utfärdande medlemsstaten skulle därmed innebära ett förbud för denna att, *under obestämd tid*, skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. I detta fall antogs kommissionens motiverade förslag den 20 december 2017. Rådet har ännu inte fattat något beslut enligt artikel 7.1 FEU.²³

2. Den första tolkningsfrågan

46. Den hänskjutande domstolens första fråga till domstolen är om det andra steget i den bedömning som gjorts i dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) ska tillämpas när den utfärdande medlemsstaten åsidosätter "den grundläggande rätten till en rättvis rättegång". Även om det inte i själva frågan anges vilken lagstiftning denna rätt till en rättvis rättegång grundas på hänvisas det i skälen till begäran om förhandsavgörande till artikel 6 i Europakonventionen.

47. Såsom framgår av artikel 6.3 FEU ingår de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen i unionsrätten som allmänna principer. Vidare föreskrivs i artikel 52.3 i stadgan att i den mån som stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Konventionen utgör emellertid inte något rättsligt instrument som formellt har införlivats med unionsrätten, så länge som unionen inte har anslutit sig till denna konvention.²⁴

²² Se i detta avseende punkt 106 i detta förslag till avgörande.

²³ Av fullständighetsskäl ska jag framhålla att det politiska sammanhang i vilket denna begäran om förhandsavgörande framställdes vid första anblicken kan synas innebära att domstolen inte ska besvara den. I till exempel amerikansk doktrin om "political questions" anses allmänt att domstolar ska avstå från att göra bedömningar när den anser att frågan bör bedömas av den lagstiftande eller verkställande makten. Domstolen har emellertid inte godtagit några sådana begränsningar av sin behörighet. I alla händelser är de frågor som ställts i förevarande mål inte "politiska" eftersom prövningen av dem sker inom ramen för det första steg för bedömningen som angivits i domen i målet Aranyosi och Căldăraru, vilken som anförts skiljer sig från den som rådet gör inom ramen för artikel 7.1 FEU.

²⁴ Dom av den 15 februari 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punkt 45) och dom av den 6 oktober 2016, Paoletti m.fl. (C-218/15, EU:C:2016:748, punkt 21).

48. Det framgår av förklaringarna till stadgan²⁵ att artikel 47 andra stycket i stadgan motsvarar artikel 6.1 i Europakonventionen om rätten till en rättvis rättegång.

49. Prövningen ska således ske enbart utifrån artikel 47 andra stycket i stadgan.²⁶

50. Domstolen har således tillfrågats om det är tillräckligt för att den verkställande rättsliga myndigheten ska vara skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder att den konstaterar att det finns en verklig risk²⁷ för åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 andra stycket i stadgan till följd av brister i domstolsväsendet i den utfärdande medlemsstaten, eller om den dessutom ska säkerställa att den person som berörs av denna order är utsatt för den risken.

51. För att besvara denna fråga ska jag inledningsvis undersöka om en verklig risk för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, och inte av artikel 4 stadgan, vilket var den bestämmelse som var i fråga i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), kan medföra en skyldighet att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. Eftersom, enligt min uppfattning, så är fallet, ska jag därefter pröva om varje åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång kan leda till en uppskjuten verkställighet av en sådan order, eller om det enbart är särskilt allvarliga överträdelser, såsom en risk för uppenbar rättsvägran, som kan göra det. Slutligen ska jag undersöka om det andra steget i den prövning som anges i domen Aranyosi och Căldăraru ska tillämpas för det fall att det föreligger en verklig risk för uppenbar rättsvägran till följd av brister i den utfärdande medlemsstatens domstolsväsende (eftersom en verklig risk för uppenbar rättsvägran enligt min mening är det kriterium som är relevant). Jag ska redan nu påpeka att det andra steget i denna prövning enligt min mening ska tillämpas i ett sådant fall.

a) Medför en verklig risk för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, och inte av artikel 4 stadgan, att verkställigheten av en europeisk arresteringsorder ska skjutas upp?

52. Minister for Justice and Equality (justitie- och likabehandlingsministern, Irland) (nedan kallad ministern), den nederländska regeringen, den polska regeringen²⁸ och kommissionen anser att en risk för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan kan medföra en skyldighet att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. L. M., liksom den hänskjutande domstolen och, som det förefaller, den spanska regeringen, tar detta för givet.²⁹

53. Denna fråga är av stor betydelse, och det är därför nödvändigt att undersöka den.

54. Principen om ömsesidigt erkännande, som utgör ”grundstenen” för det straffrättsliga samarbetet,³⁰ vilar själv på principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna. Såsom domstolen uttalat i yttrande 2/13 (Unionens tillträde till Europakonventionen) av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkterna 191 och 192) medför principen om ömsesidigt erkännande mellan medlemsstaterna att, i synnerhet när det gäller området för frihet och rättvisa, var och en av medlemsstaterna kan vara

25 Förklaringar avseende stadgan om grundläggande rättigheter (EUT C 303, 2007, s. 17). Enligt dessa förklaringar motsvarar artikel 47 första stycket i stadgan artikel 13 i Europakonventionen, som har rubriken ”Rätten till ett effektivt rättsmedel”. Artikel 47 tredje stycket i stadgan är för sin del ett utflöde av praxis från Europadomstolen.

26 Dom av den 8 december 2011, Chalkor/kommissionen (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punkt 51) och dom av den 6 november 2012, Otis m.fl. (C-199/11, EU:C:2012:684, punkterna 46 och 47).

27 Domstolen har i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) slagit fast att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder när den konstaterat att det finns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling i den utfärdande medlemsstaten, inte att det sker en överträdelse av förbudet mot sådan behandling (och att den berörda personen är utsatt för en sådan risk). Se i detta avseende punkt 43 i detta förslag till avgörande.

28 Enligt skriftliga yttranden från den polska regeringen innebär den omständigheten att domen i målet Aranyosi och Căldăraru rörde artikel 4 i stadgan ”inte att de begränsningar som gäller för principerna om ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende inte kan tillämpas för att skydda andra grundläggande rättigheter som inte är absoluta, såsom rätten till en rättvis rättegång”.

29 Den ungerska regeringen har inte direkt uttalat sig om detta.

30 Se skäl 6 i rambeslutet.

skyldiga att, utom "under exceptionella omständigheter", utgå från att de övriga medlemsstaterna iakttar unionsrätten och i synnerhet tillgodoser de grundläggande rättigheter som erkänns i denna. Det är således inte tillåtet för medlemsstaterna att, förutom "under exceptionella omständigheter", pröva om en annan medlemsstat faktiskt tillgodoser de grundläggande rättigheter som garanteras i unionsrätten.

55. Som jag anförde ovan³¹ var det med möjligheten att "under exceptionella omständigheter" begränsa principerna om ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende samt artikel 1.3 i rambeslutet som grund som domstolen i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) slog fast att det fanns en skyldighet att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. Dessa begränsningar visar att det ömsesidiga förtroendet inte är blint.³²

56. Begränsningar i principen om ömsesidigt erkännande har hittills enbart godtagits i fråga om de rättigheter som anges i artikel 4 i stadgan, när det gäller såväl verkställighet av en europeisk arresteringsorder som överföring på grundval av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013³³ av en asylsökande till den medlemsstat som ansvarade för prövning av hans ansökan.³⁴

57. Förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling i artikel 4 i stadgan är absolut.³⁵ Så är inte fallet med rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 i stadgan, utan den får begränsas.³⁶

58. Härav följer emellertid inte enligt min mening att risken för åsidosättande av artikel 47 i stadgan inte kan leda till ett uppskjutande av verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. Generaladvokat Sharpston har gett uttryck för samma uppfattning.³⁷

59. Det finns nämligen inte något i lydelsen av artikel 1.3 i rambeslutet som tyder på att medlemsstaterna vid implementeringen av denna enbart skulle vara skyldiga att säkerställa respekten för sådana grundläggande rättigheter som inte får begränsas, såsom artikel 4 i stadgan.

60. För det andra har det genom rambeslutet inrättats ett system för överlämnande mellan *judiciella* myndigheter som ersatt systemet för utlämning mellan medlemsstater, vilket innefattade åtgärder och bedömningar av politiska makthavare.³⁸

31 Se punkt 5 i detta förslag till avgörande.

32 Förslag till avgörande av generaladvokat Bobek i mål Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, punkt 74). Se i detta avseende Lenaerts, K., "La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust", *Common Market Law Review* 2017, nr 3, s. 805.

33 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 av den 26 juni 2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat (EUT L 180, 2013, s. 31) (nedan kallad Dublin III-förordningen).

34 När det i den medlemsstat som ursprungligen utpekats som ansvarig för prövningen av asylansökan på grundval av de villkor som anges i Dublin III-förordningen finns en risk för omänsklig eller förnedrande behandling kan asylsökanden inte överföras till den staten. Den medlemsstat som prövar frågan om vilken medlemsstat som ansvarar för prövningen ska göra det utifrån dessa villkor för att avgöra om någon annan medlemsstat ska anses ansvarig. Om så inte kan ske ska den själv ansvara för prövningen. Se artikel 3.2 i Dublin III-förordningen, som utgör en kodifiering av domen av den 21 december 2011, N. S. m.fl. (C-411/10 och C-493/10, EU:C:2011:865, punkt 94). Se även dom av den 16 februari 2017, C. K. m.fl. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punkt 65), dom av den 26 juli 2017, A.S. (C-490/16, EU:C:2017:585, punkt 41) och dom av den 26 juli 2017, Jafari (C-646/16, EU:C:2017:586, punkt 101).

35 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 85), dom av den 6 september 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 56), dom av den 16 februari 2017, C. K. m.fl. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punkt 59) och dom av den 24 april 2018, MP (Skydd för ett offer för tortyr) (C-353/16, EU:C:2018:276, punkt 36).

36 Enligt fast rättspraxis får rätten till en rättvis rättegång begränsas när denna begränsning i enlighet med artikel 52.1 i stadgan föreskrivs i lag och respekterar det väsentliga innehållet i denna rätt samt, i enlighet med proportionalitetsprincipen är nödvändig och faktiskt svarar mot allmänna intressen som erkänns av den europeiska unionen eller för skyddet av fri- och rättigheter för utomstående (dom av den 4 juni 2013, ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, punkt 51, dom av den 17 september 2014, Liivimaa Lihaveis, C-562/12, EU:C:2014:2229, punkt 72, dom av den 6 oktober 2015, Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, punkt 95, dom av den 15 september 2016, Star Storage m.fl., C-439/14 och C-488/14, EU:C:2016:688, punkt 49, dom av den 27 september 2017, Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, punkt 62 och dom av den 20 december 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation, C-664/15, EU:C:2017:987, punkt 90).

37 Förslag till avgörande av generaladvokat Sharpston i målet Radu (C-396/11, EU:C:2012:648, punkt 97).

38 Se skäl 5 i rambeslutet och dom av den 10 november 2016, Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, punkt 41).

61. Det är enligt min mening enbart ett *judiciellt* förfarande som lever upp till kraven i artikel 47 andra stycket i stadgan som, enligt min mening, kan omfattas av ömsesidigt erkännande enligt rambeslutet.

62. Domstolen anförde i dom av den 9 mars 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, punkt 54), som visserligen inte rörde tolkningen av rambeslutet utan tolkningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012,³⁹ att "[i]akttagandet av principen om ömsesidigt förtroende för rättskipningen inom unionens medlemsstater, som ligger till grund för tillämpningen av [Bryssel Ia-förordningen], medför nämligen ett föregående krav på, bland annat, att de domar som begärs verkställda i en annan medlemsstat har meddelats *genom ett rättsligt förfarande som erbjuder garantier för oberoende och opartiskhet, och som följer den kontradiktoriska principen*".⁴⁰

63. På samma sätt förutsätter ett ömsesidigt erkännande av en europeisk arresteringsorder att de straff för vars verkställighet den utfärdats har beslutats efter ett rättsligt förfarande som lever upp till, i synnerhet, kraven på oberoende och opartiskhet i artikel 47 andra stycket i stadgan. En europeisk arresteringsorder som utfärdats i lagföringssyfte bör enligt min mening vara underställd samma villkor som de som gäller för en arresteringsorder som utfärdats för straffverkställighet. Deras verkställighet förutsätter båda att åtalerna prövas, i den utfärdande medlemsstaten, av en judiciell myndighet som är oberoende och opartisk.

64. Samma inställning har för övrigt intagits av generaladvokat Bobek, som anför att "de nationella domstolarna måste uppvisa samtliga utmärkande egenskaper hos en "domstol" enligt unionsrätten, däribland att den ska vara opartisk, för att de ska kunna delta i det europeiska systemet för ömsesidigt erkännande (oavsett vilket rättsområde det är fråga om – *straff*-, civil- eller förvaltningsrätt). Generaladvokat Bobek drar av detta slutsatsen att när "domstolarna i en medlemsstat inte längre kan säkerställa rätten till en rättvis rättegång" medför det att det "inte är möjligt att tillämpa principen om ömsesidigt förtroende" och att "ett automatiskt ömsesidigt erkännande" är uteslutet.⁴¹

65. För det fall att det finns en verklig risk för att förfarandet i den utfärdande medlemsstaten inte uppfyller villkoren i artikel 47 andra stycket i stadgan, saknas den förutsättning som den skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder som föreskrivs i artikel 1.2 i rambeslutet vilar på. Risken för åsidosättande i den utfärdande medlemsstaten av artikel 47 andra stycket i stadgan kan således medföra en skyldighet att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder.⁴²

66. För det tredje har Europadomstolen slagit fast att konventionsstaterna inte får utvisa en person när han eller hon i det mottagande landet löper en verklig risk inte bara för behandling i strid med artikel 3 i Europakonventionen⁴³ eller dödsstraff⁴⁴ i strid med artikel 2 i Europakonventionen och artikel 1 i protokoll nr 13 till Europakonventionen,⁴⁵ utan även att utsättas för en uppenbar rättsvägran i strid med artikel 6 i Europakonventionen.⁴⁶

67. Risken för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan kan således enligt min mening medföra en skyldighet att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder.

39 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1) (nedan kallad Bryssel Ia-förordningen).

40 Min kursivering.

41 Förslag till avgörande av generaladvokat Bobek i målet *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, punkt 86 och fotnot 16) (min kursivering).

42 Domstolen har i dom av den 26 april 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, punkt 61), slagit fast att eftersom det bistånd för indrivning av fordringar som inrättats genom direktiv 2010/24/EU (rådets direktiv 2010/24/EU av den 16 mars 2010 om ömsesidigt bistånd för indrivning av fordringar som avser skatter, avgifter och andra åtgärder (EUT L 84, 2010, s. 1)) ska vara "ömsesidigt" innebär det att "det ankommer på den sökande myndigheten att *skapa* förutsättningar för att den anmodade myndigheten på ett ändamålsenligt sätt och i förenlighet med unionsrättens grundläggande principer ska kunna lämna bistånd" (min kursivering) (Rådets direktiv 2010/24/EU av den 16 mars 2010 om ömsesidigt bistånd för indrivning av fordringar som avser skatter, avgifter och andra åtgärder, EUT L 84, s. 1).

43 Europadomstolens dom av den 4 november 2014, *Tarakhel mot Schweiz* (CE:ECHR:2014:1104JUD002921712, § 93).

44 Europadomstolens dom av den 24 juli 2014, *Al Nashiri mot Polen* (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 576–579).

45 Protokoll nr 13 till Europakonventionen, om upphävande av dödsstraffet, undertecknat i Vilnius den 3 maj 2002.

46 Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, *Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 258).

68. Med hänsyn till den extraordinära art av omständigheter som enligt yttrande 2/13 (Unionens tillträde till Europakonventionen), av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 191), krävs för att begränsningar i principen om ömsesidigt erkännande ska tillåtas, ska det emellertid prövas om verkställigheten av en europeisk arresteringsorder ska skjutas upp så snart det finns en verklig risk för åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, eller om den endast ska skjutas upp när det finns en verklig risk för *särskilt allvarliga* åsidosättanden av denna bestämmelse.

b) Ska varje åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, oavsett dess allvar, medföra ett uppskjutande av verkställigheten av en europeisk arresteringsorder?

1) Inledning

69. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att den verkställande rättsliga myndigheten enligt irländsk rätt är skyldig att inte besluta om överlämnande om det finns en verklig risk för att den berörda personen utsätts för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten.⁴⁷

70. Irländsk rättspraxis är förenlig med rättspraxis från Europadomstolen. Den har nämligen, i domen Soering mot Förenade kungariket, slagit fast att ett beslut om utlämning "undantagsvis kan ge upphov till problem inom ramen för [artikel 6 i Europakonventionen] i de fall den berörda personen utsätts eller riskerar att utsättas för en uppenbar rättsvägran".⁴⁸

71. Även om den hänskjutande domstolen inte har frågat EU-domstolen om verkställigheten av en europeisk arresteringsorder ska skjutas upp så snart det finns en verklig risk för ett åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan eller om så endast ska ske när det finns en verklig risk för särskilt allvarliga åsidosättanden, såsom en uppenbar rättsvägran, är det enligt min mening nödvändigt att pröva den frågan. Denna fråga följer nämligen av den som prövats i punkterna 52–68 i detta förslag till avgörande. Vidare hänvisas det i den andra tolkningsfrågan uttryckligen till en risk för uppenbar rättsvägran.

2) Kravet på en uppenbar rättsvägran

72. Enligt min mening är den omständigheten att det finns en verklig risk för ett åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan i den utfärdande medlemsstaten inte tillräcklig för att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder. Det måste finnas en verklig risk för en uppenbar rättsvägran.

73. Det framgår för det första av fast rättspraxis att utrymmet för inskränkningar av principen om ömsesidigt erkännande ska tillämpas restriktivt.⁴⁹

74. I rambeslutet föreskrivs, i dess artikel 1.2, att de verkställande myndigheterna är skyldiga att verkställa varje europeisk arresteringsorder. De får endast vägra att verkställa en arresteringsorder av de skäl som uttömmande uppräknas i artiklarna 3, 4 och 4a i nämnda rambeslut. Medan verkställighet av den europeiska arresteringsordern utgör huvudregeln, är följaktligen en vägran att verkställa en sådan order utformad som ett undantag som ska tolkas strikt.⁵⁰

⁴⁷ I begäran om förhandsavgörande anføres att det kriterium enligt vilket det ska prövas om artikel 6 i Europakonventionen medför hinder mot överlämnande framgår av fast rättspraxis. Enligt fast nationell sådan praxis ska den berörda personen utsättas för en verklig risk för uppenbar rättsvägran. I domen i målet *Minister for Justice, Equality and Law Reform v. Brennan* [2007] IESC 24, slog Supreme Court (Högsta domstolen, Irland) fast att det bara är i undantagsfall "såsom vid klart påvisade grundläggande brister i den sökande medlemsstatens domstolsväsende som ett åsidosättande av de värden som skyddas i artikel 6 i Europakonventionen motiverar ett uppskjutande enligt 2003 års lag om europeisk arresteringsorder".

⁴⁸ Europadomstolens dom av den 7 juli 1989, *Soering mot Förenade kungariket* (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113).

⁴⁹ Dom av den 26 april 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, punkt 50).

⁵⁰ Dom av den 23 januari 2018, *Piotrowski* (C-367/16, EU:C:2018:27, punkt 48).

75. För det andra får, som anförts ovan,⁵¹ rätten till en rättvis rättegång begränsas, så länge som dessa begränsningar är förenliga med det väsentliga innehållet i denna rätt, såsom föreskrivs i artikel 52.1 i stadgan.

76. Enligt min mening är därför den verkställande rättsliga myndigheten endast skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder när det finns en verklig risk för åsidosättande inte av rätten till en rättvis rättegång, utan av det *väsentliga innehållet* i denna rätt.

77. Med andra ord är det, när det gäller en rättighet som är absolut, såsom förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling, tillräckligt att det finns en risk för åsidosättande av den rätten för att en skyldighet att skjuta upp verkställigheten ska föreligga. När det däremot gäller rättigheter som inte är absoluta får uppskjutande endast ske först när det finns en risk för att det väsentliga innehållet i denna rättighet åsidosätts.

78. För det tredje har Europadomstolen intagit motsvarande inställning.

79. Såsom ovan redovisats⁵² har nämligen Europadomstolen slagit fast att det är först när en person riskerar att utsättas för en ”uppenbar rättsvägran” och inte enbart ett åsidosättande av artikel 6 i Europakonventionen, som en fördragsslutande stat är skyldig att underlåta att utvisa personen.⁵³ När det gäller rätten till en rättvis rättegång är det således inte tillräckligt för Europadomstolen att det finns en verklig risk för att den åsidosätts, såsom fallet är med förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling eller straff, där det är tillräckligt att det finns en risk för ”behandling som är oförenlig med artikel 3 Europakonventionen”.⁵⁴

80. Vad består, enligt Europadomstolen, en uppenbar rättsvägran i?

81. Enligt Europadomstolen är en ”uppenbar rättsvägran något som går utöver enbart en rättsstridighet eller underlåtenhet att säkerställa en garanti för förfarandet som kunde ha inneburit ett åsidosättande av artikel 6 [i Europakonventionen] om den skett i den fördragsslutande staten själv. Det krävs att principen om en rättvis rättegång som säkerställs i artikel 6 [i Europakonventionen] åsidosätts så allvarligt att det medför att rätten upphör eller att själva kärnan i den rätt som skyddas i denna artikel upphör”.⁵⁵

82. Enligt Europadomstolen kan en uppenbar rättsvägran som medför ett förbud mot utlämning eller utvisning av en enskild föreligga när personen dömts i sin utevaro utan möjlighet till omprövning av huruvida åtalet är välgrundat,⁵⁶ dömts efter en summarisk rättegång med ett fullständigt åsidosättande av rätten till försvar,⁵⁷ är utsatt för ett frihetsbedövande vars lagenlighet inte kan prövas av en

51 Se punkt 57 och fotnot 36 i detta förslag till avgörande.

52 Se punkt 70 i detta förslag till avgörande.

53 Europadomstolens dom av den 7 juli 1989, Soering mot Förenade kungariket (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113), dom av den 2 mars 2010, Al-Saadoon och Mufdhi mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2010:0302JUD006149808, § 149), dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 258), dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 456 och 562–564) och Europadomstolens beslut av den 15 juni 2017, Harkins mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2017:0615DEC007153714, § 62).

54 Europadomstolens dom av den 28 februari 2008, Saadi mot Italien (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 125).

55 Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 260) och dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 563).

56 Europadomstolens beslut av den 16 oktober 2001, Einhorn mot Frankrike (CE:ECHR:2001:1016DEC007155501, § 33 och 34). I det målet ansåg Europadomstolen att det inte förelåg någon uppenbar rättsvägran eftersom sökanden, som en domstol i Pennsylvania dömt för mord i sin utevaro, kunde få en ny rättegång efter återvändande till Pennsylvania om han begärde det.

57 Europadomstolens dom av den 8 november 2005, Bader och Kanbor mot Sverige (CE:ECHR:2005:1108JUD001328404, § 47). Ett förfarande där inga vittnen hörts vid förhandlingen, där alla bevis lagts fram av åklagaren och där varken den tilltalade eller hans försvarare närvarat i ett summariskt förfarande med total frånvaro av rätten till försvar.

oberoende och opartisk domstol, eller är utsatt för en avsiktlig och systematisk vägran (i synnerhet när det gäller personer som frihetsberövats i ett främmande land) att kommunicera med en försvarare.⁵⁸ Europadomstolen har även fäst avseende vid att en civil person ställts inför en domstol som delvis bestått av militärer, vilka står under den verkställande maktens kontroll.⁵⁹

83. Såvitt jag känner till har Europadomstolen endast vid fyra tillfällen slagit fast att en utlämning eller en utvisning utgör ett åsidosättande av artikel 6 i Europakonventionen. Det rör sig om målet Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket, där den uppenbara rättsvägran bestod i tillåtande av bevis som åstadkommits genom tortyr, målet Husayn mot Polen, där den uppenbara rättsvägran bestod i bland annat att sökanden hållits frihetsberövad på den amerikanska militärbasen Guantánamo under tolv år utan att åtalas, målet Al Nashiri mot Polen, där domen meddelades samma dag som i målet Husayn mot Polen som jag återkommer till, och från senare tid målet Al Nashiri mot Rumänien.⁶⁰

84. I målet Al Nashiri mot Polen⁶¹ hade sökanden, en saudisk medborgare, tagits till fånga i Förenade Arabemiraten och överförts till ett hemligt förvar i Polen och därefter till den amerikanska militärbasen Guantánamo. Han åtalades inför en militärkommission på Guantánamobasen för att ha planerat ett självmordsattentat mot ett amerikanskt stridsfartyg och för att deltagit i ett attentat mot en fransk bensinstation. Europadomstolen fastslog att det förelåg en verklig risk för uppenbar rättsvägran med avseende på tre omständigheter. För det första var militärkommissionen varken oberoende eller opartisk och kunde därmed inte anses vara en ”domstol” i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. Den hade upprättats för att döma ”vissa utländska medborgare i samband med kriget mot terrorismen”, utgjorde inte en del av det federala domstolsväsendet i Förenta staterna och bestod helt av militär personal. Europadomstolen hänvisade för det andra till en dom från US Supreme Court (Förenta staternas högsta domstol)⁶² när den slog fast att denna kommission inte var en domstol ”upprättad med stöd av lag” i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. För det tredje var det enligt Europadomstolen mycket sannolikt att de bevis som åberopades mot sökanden erhållits genom tortyr.⁶³

85. Jag föreslår att domstolen ska inta samma hållning som Europadomstolen och anse att verkställigheten av en europeisk arresteringsorder ska skjutas upp först när det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten.

3) Domstolarnas oberoende som skäl till att det föreligger en uppenbar rättsvägran

86. Den hänskjutande domstolen i förevarande mål anser att det finns en risk för att L. M. i den utfärdande medlemsstaten löper en verklig risk för att utsättas för en uppenbar rättsvägran till följd av, i synnerhet, att domstolarna i den medlemsstaten inte är oberoende.

58 Europadomstolens beslut av den 20 februari 2007, Al-Moayad mot Tyskland (CE:ECHR:2007:0220DEC003586503, § 100–108). I det målet slog Europadomstolen fast att det inte skett någon uppenbar rättsvägran eftersom sökanden, som åtalats för att ha tillhört två terroristorganisationer och var föremål för en begäran om utlämning från Förenta staternas myndigheter inte överfördes till ett av de centra för frihetsberövande utanför Förenta staterna där han inte skulle ha haft tillgång till någon försvarare och dömts av en militärdomstol eller annan extraordinär domstol.

59 Europadomstolens dom av den 12 maj 2005, Öcalan mot Turkiet (CE:ECHR:2005:0512JUD004622199, § 112) och dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 562).

60 Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 263–287), dom av den 24 juli 2014, Husayn (Abu Zubaydah) mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD000751113, § 559), dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565–569) och dom av den 31 maj 2018, Al Nashiri mot Rumänien (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412, § 719–722).

61 Europadomstolens dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111).

62 Europadomstolen anförde nämligen, i punkt 567 (ii) i sin dom, följande: ”[the military commission] did not have legitimacy under US and international law resulting in, as the Supreme Court found, its lacking the ‘power to proceed’ and ..., consequently, it was not ‘established by law’ for the purposes of Article 6§1”.

63 Europadomstolens dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565–569). Ett liknade resonemang finns i punkterna 719–722 i Europadomstolens dom av den 31 maj 2018, Al Nashiri mot Rumänien (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

87. Kan det bristande oberoendet för domstolarna i den utfärdande medlemsstaten anses utgöra en uppenbar rättsvägran?

88. I artikel 47 andra stycket i stadgan föreskrivs att var och en har rätt att få sin sak prövad inför en oavhängig och opartisk domstol.

89. Enligt fast rättspraxis omfattar begreppet oberoende två aspekter. Den första är en yttre aspekt som förutsätter att domstolen är skyddad mot yttre inblandning eller påtryckningar som kan äventyra dess ledamöters oberoende prövning av de tvister som de ska avgöra. Den andra är en inre aspekt som hänger samman med begreppet opartiskhet och innebär att domstolen ska hålla samma avstånd i förhållande till parterna i målet och till parternas respektive intressen med avseende på saken i målet. Denna aspekt förutsätter att kravet på objektivitet iakttas och att det inte finns något annat intresse för målets utgång än en strikt tillämpning av rättsreglerna.⁶⁴ Sådana garantier för oberoende ställning och opartiskhet förutsätter att det finns regler – särskilt vad gäller organets sammansättning, utnämningar, tjänsternas varaktighet och grunderna för medlemmarnas röstnedläggelse, jäv och avsättning – som utesluter allt rimligt tvivel som enskilda skulle kunna hysa beträffande organets förmåga att inte låta sig påverkas av yttre omständigheter och dess neutralitet i förhållande till de motstående intressena.⁶⁵

90. Det kan enligt min mening inte uteslutas att domstolarnas bristande oberoende i den utfärdande medlemsstaten *i princip* kan utgöra en uppenbar rättsvägran.

91. Domstolen har i dom av den 27 februari 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punkterna 41 och 42), slagit fast att en ”grundförutsättning ... är att [nationella] domstolars oavhängighet bevaras” och att ”[g]arantin för oavhängighet ... inte kan skiljas från den dömande uppgiften”.⁶⁶ Förekomsten av garantier i fråga om domstolarnas sammansättning utgör en hörnsten i rätten till en rättvis rättegång.⁶⁷

92. Europadomstolen har vidare i domarna i målen Al Nashiri mot Polen och Al Nashiri mot Rumänien⁶⁸, slagit fast att det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran av bland annat det skälet att den militära kommission som upprättats på Guantánamobasen varken var oberoende eller opartisk och därmed inte kunde anses vara en ”domstol” i den mening som avses i artikel 6.1 och Europakonventionen.⁶⁹

93. En domstols bristande oberoende och opartiskhet kan emellertid endast anses utgöra en uppenbar rättsvägran när bristen är så allvarlig att processens jämvikt rubbas. Såsom Europadomstolen slog fast i domen i målet Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket finns det en avgörande skillnad mellan att godta bevis som erhållits genom tortyr, vilket det målet rörde, och åsidosättanden av artikel 6 i Europakonventionen som, till exempel, skett genom sammansättningen av den sats som ska döma i målet.⁷⁰

64 Dom av den 19 september 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punkterna 51 och 52), dom av den 16 februari 2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, punkterna 37 och 38) och dom av den 14 juni 2017, Online Games m.fl. (C-685/15, EU:C:2017:452, punkterna 60 och 61).

65 Dom av den 19 september 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punkt 53), beslut av den 14 maj 2008, Pilato (C-109/07, EU:C:2008:274, punkt 24), och dom av den 31 januari 2013, D. och A. (C-175/11, EU:C:2013:45, punkt 97).

66 Se även dom av den 19 september 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, punkt 49), dom av den 14 juni 2017, Online Games m.fl. (C-685/15, EU:C:2017:452, punkt 60) och dom av den 13 december 2017, El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, punkt 40).

67 Dom av den 1 juli 2008, Chronopost och La Poste/UFEX m.fl. (C-341/06 P och C-342/06 P, EU:C:2008:375, punkt 46), dom av den 19 februari 2009, Gorostiaga Atxalandabaso/parlamentet (C-308/07 P, EU:C:2009:103, punkt 42) och dom av den 31 januari 2018, Gyarmathy/FRA (T-196/15 P, ej publicerad, EU:T:2018:47, punkt 97).

68 Europadomstolens dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), och av den 31 maj 2018, Al Nashiri mot Rumänien (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

69 Se punkt 84 i detta förslag till avgörande.

70 Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 265).

94. Det kan inte nog framhållas att domarna i målen Al Nashiri mot Polen och Al Nashiri mot Rumänien⁷¹, vilka är de enda domar hittills där Europadomstolen slagit fast att det skett ett åsidosättande av artikel 6 i Europakonventionen till följd av, i synnerhet, bristen på oberoende och opartiskhet hos domstolarna i den mottagande staten, rörde särskilt upprättade organ med behörighet i terrorismfrågor och som enbart bestod av militär personal.

95. Det är den hänskjutande domstolens uppgift att på grundval av dessa överväganden pröva huruvida den påstådda bristen på oberoende i *förevarande mål* hos polska domstolar är så allvarlig att processens jämvikt rubbas och därmed utgör en uppenbar rättsvägran. Såsom domstolen anför i domen Aranyosi och Căldăraru ska den hänskjutande domstolen därvid grunda sin bedömning på objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter om förhållandena i den utfärdande medlemsstaten, som visar på förekomsten av brister i det polska domstolsväsendet.⁷² Vid den bedömningen får kommissionens motiverade förslag liksom Venedigkommissionens yttrande beaktas – med förbehåll för att den hänskjutande domstolen informerar sig om den eventuella utveckling av situationen i Polen som skett efter upprättandet av dessa handlingar.

96. Om den verkställande rättsliga myndigheten kommer fram till att det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran till följd av brister i den utfärdande medlemsstatens domstolsväsende, är den då skyldig att, redan på grund av det konstaterandet, skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder? Eller ska den dessutom pröva huruvida den berörda personen är utsatt för en sådan risk? Den frågan ska jag besvara härnäst.

c) Måste den verkställande rättsliga myndigheten konstatera att den berörda personen riskerar att utsättas för en uppenbar rättsvägran?

1) Inledning och parternas yttranden

97. Som ovan nämnts slog domstolen i dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkterna 91–93), fast att den verkställande rättsliga myndigheten endast är skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder när den konstaterar dels att det i den utfärdande medlemsstaten finns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling till följd av de allmänna förhållandena för frihetsberövanden i den medlemsstaten, dels att den berörda personen är utsatt för denna risk.⁷³ Enligt domstolen innebär nämligen inte enbart förekomsten av brister i systemet för frihetsberövande, även allmänna sådana, med nödvändighet att *alla* anläggningar för frihetsberövande påverkas. Det går således inte att dra slutsatsen att *den berörda personen* kommer att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling enbart utifrån förekomsten av allmänna brister i systemet för frihetsberövanden.

98. Den hänskjutande domstolen anser att om bristerna i den utfärdande medlemsstatens domstolsväsende är särskilt allvarliga, det vill säga att den medlemsstaten inte längre upprätthåller rättsstatsprincipen, ska den skjuta upp verkställigheten utan att pröva om den berörda personen är utsatt för en sådan risk.⁷⁴

⁷¹ Europadomstolens dom av den 24 juli 2014, Al Nashiri mot Polen (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), och dom av den 31 maj 2018, Al Nashiri mot Rumänien (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

⁷² Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89). Se även dom av den 21 december 2011, N. S. m.fl. (C-411/10 och C-493/10, EU:C:2011:865, punkt 91).

⁷³ Se även dom av den 6 september 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 58) och beslut av den 6 september 2017, Peter Schotthöfer & Florian Steiner (C-473/15, EU:C:2017:633, punkterna 24–26).

⁷⁴ Se punkt 24 i detta förslag till avgörande.

99. Ministeriet har gjort gällande att det andra steget som slagits fast i domen i målet Aranyosi och Căldăraru ska tillämpas. Om så inte sker skulle det medföra en systematisk vägran av irländska myndigheter att verkställa europeiska arresteringsorder som utfärdats av Republiken Polen. Enligt ministeriet är en sådan systematisk vägran oförenlig med skäl 10 i rambeslutet eller den konstitutionella principen om ömsesidigt förtroende eller den likvärdighetsprincip mellan medlemsstaterna som slås fast i artikel 4 FEU.

100. L. M. anser att det andra steg som fastställts i domen i målet Aranyosi och Căldăraru inte ska tillämpas i en situation där den respekt som medlemsstaterna har för varandra helt enkelt ointetgjorts av Republiken Polen genom dess åsidosättande av det mest grundläggande av värden, nämligen rättsstatsprincipen.

101. Den spanska regeringen anser att det andra steget i den prövning som angivits i domen Aranyosi och Căldăraru ska tillämpas. Den ungerska regeringen anser att ett fastställande av brister i det polska domstolsväsendet endast kan ske inom ramen för det förfarande som föreskrivs i artikel 7 FEU och att det första villkor som anges i samma dom således inte är uppfyllt. Under antagande av att så vore fallet ska enligt den ungerska regeringen det andra steget i den prövningen tillämpas. Den nederländska regeringen anser att det andra steget ska tillämpas.

102. Enligt den polska regeringen finns det varken någon risk för åsidosättande av rättsstatsprincipen i Polen eller någon risk för att den berörda personen, L. M., berövas rätten till en rättvis rättegång. För det första kan den hänskjutande domstolen inte grunda sig på kommissionens motiverade förslag för att komma fram till att rättsstatsprincipen åsidosätts i Polen, bland annat eftersom den polska lagstiftningen ändrats efter antagandet av detta motiverade förslag. Den hänskjutande domstolen är inte behörig att pröva huruvida Republiken Polen åsidosätter rättsstatsprincipen eftersom Europeiska rådet har den behörigheten inom ramen för förfarandet enligt artikel 7 FEU. Den hänskjutande domstolen är heller inte behörig att skjuta upp tillämpningen av rambeslutet, då det är rådet som har den behörigheten i enlighet med skäl 10 i rambeslutet. För övrigt har den hänskjutande domstolen inte bevis för att L. M. själv skulle vara utsatt för en verklig risk för åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång. Den har enbart anfört hypotetiska skäl till varför L. M. skulle vara utsatt för en risk för att inte få en rättvis rättegång.

103. Kommissionen har gjort gällande att det andra steg som angivits i den ovannämnda domen i målet Aranyosi och Căldăraru ska tillämpas. Den omständigheten att det antagits ett motiverat yttrande avseende en medlemsstat i enlighet med artikel 7.1 FEU innebär inte att en person som överlämnas till den medlemsstaten per automatik utsätts för en verklig risk för åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång. Det kan nämligen inte uteslutas att domstolarna i denna medlemsstat i vissa situationer kan förmås att behandla en fråga med det oberoende som föreskrivs i artikel 47 andra stycket i stadgan. Det måste således ske en bedömning från fall till fall. Vid genomförandet av denna individuella prövning ska den verkställande rättsliga myndigheten beakta såväl den berörda personens identitet (i synnerhet huruvida det rör sig om en politisk dissident eller om han eller hon tillhör en social eller etnisk minoritet som är utsatt för diskriminering) som arten av och omständigheterna vid den överträdelse för vilken personen eftersöks (i synnerhet huruvida denna överträdelse är av politisk art, har begåtts med utnyttjande av yttrandefriheten eller föreningsfriheten eller varit föremål för offentliga uttalanden från företrädare för makthavare). Slutligen ska den hänskjutande domstolen beakta situationen för domare som närmar sig pensionsåldern (vilkas fortsatta ämbetsutövande efter det att den åldern uppnåtts är beroende av skönsmässiga beslut av den verkställande makten) eller reglerna om befordring av domare.

2) Kravet på en individuell prövning

104. Enligt min mening är den verkställande rättsliga myndigheten skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder först när den konstaterat inte bara att det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran till följd av brister i den utfärdande medlemsstatens domstolsväsende, utan också att den berörda personen är utsatt för denna risk.

105. För det första kan, enligt yttrande 2/13 (Unionens tillträde till Europakonventionen), av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 192), den prövning som medlemsstaterna undantagsvis gör av huruvida en annan medlemsstat respekterar de grundläggande rättigheterna endast ske ”i ett konkret fall”.

106. Ett fastställande av att den verkställande rättsliga myndigheten skulle vara skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder utan att pröva om *den berörda personen* är utsatt för risken för en uppenbar rättsvägran som den anser utgöras av brister i domstolsväsendet vore enligt min mening oförenligt med skäl 10 i rambeslutet, enligt vilket ”[t]illämpningen av systemet [med europeisk arresteringsorder] får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 6.1 [FEU], vilket slagits fast av rådet med tillämpning av artikel 7.1 [FEU]”. Skäl 10 förbjuder medlemsstater att skjuta upp tillämpningen av rambeslutet med avseende på en medlemsstat, utom när Europeiska rådet avseende den medlemsstaten har fattat ett beslut på grundval av vad som i dag är artikel 7.2 FEU.⁷⁵ Där förbjuds däremot inte att en medlemsstat avbryter tillämpningen av rambeslutet ”i ett konkret fall”, det vill säga skjuter upp verkställigheten av en viss europeisk arresteringsorder. Ett sådant uppskjutande godtog för övrigt av domstolen i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), utan att Europeiska rådet fattat något sådant beslut.

107. Så länge uppskjutandet av verkställigheten av rambeslutet sker ”i ett konkret fall” rubbas för övrigt inte medlemsstaternas likställdhet i den mening som avses i artikel 4.2 FEU.

108. För det andra kan, även om det skulle finnas en risk för uppenbar rättsvägran i Polen till följd av senare tids reformer av domstolsväsendet,⁷⁶ det inte därav dras slutsatsen att *ingen* polsk domstol skulle vara lämplig att pröva ett mål *av vilket slag som helst* med iakttagande av artikel 47 andra stycket i stadgan. Jag delar helt kommissionens uppfattning att ”även om det kan konstateras att rättsstatsprincipen allvarligt åsidosätts i den utfärdande medlemsstaten ... kan det inte uteslutas att det finns sammanhang i vilka dess domstolar förmår genomföra en rättegång med det oberoende som krävs för att tillgodose den grundläggande rättighet som föreskrivs i artikel 47 andra stycket i stadgan”.

109. För det tredje gör Europadomstolen, när den avgör om det finns en verklig risk för behandling i strid med artikel 3 i Europakonventionen, sin ”prövning utifrån de konsekvenser som kan förväntas om sökanden skickas till destinationsstaten, med beaktande av den allmänna situationen där och *omständigheterna i den berörda personens fall*”.⁷⁷ Enligt Europadomstolen innebär inte enbart den omständigheten att det finns ett allmänt problem med iakttagandet av grundläggande mänskliga

⁷⁵ Rambeslutet antogs nämligen den 13 juni 2002, det vill säga före ikraftträdandet den 1 februari 2003 av Nice-fördraget (EUT C 80, 2001, s. 1). Det var genom artikel 1.1 i Nice-fördraget som punkten 1 i artikel 7 infördes. Hänvisningen i skäl 10 i rambeslutet till artikel 7.1 FEU ska således numera förstås som en hänvisning till artikel 7.2 FEU. Se i detta avseende punkt 38 i detta förslag till avgörande.

⁷⁶ En bedömning som, såsom anförts i punkterna 35 och 95 i detta förslag till avgörande, den hänskjutande domstolen ska göra.

⁷⁷ Europadomstolens dom av den 30 oktober 1991, Vilvarajah m.fl. mot Förenade kungariket (E:ECHR:1991:1030JUD001316387, § 108, dom av den 28 februari 2008, Saadi mot Italien (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 130), dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 187) och dom av den 23 mars 2016, F. G. mot Sverige (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 120) (min kursivering).

rättigheter i ett visst land i sig att en utlämning av en berörd person till det landet skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen.⁷⁸ På samma sätt tar Europadomstolen vid sin prövning av om det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran i praktiken hänsyn till inte bara situationen i destinationsstaten, utan även till omständigheter som är hänförliga till den berörda personen.⁷⁹

110. När det till exempel gäller artikel 3 i Europakonventionen har Europadomstolen i domen i målet *Mo. M. mot Frankrike* slagit fast att en utlämning av sökanden till Tchad, som skett efter att han gripits av den tchadiska säkerhetstjänsten och torterats, skulle medföra ett åsidosättande av artikel 3 i Europakonventionen. Europadomstolen hänvisade till rapporter från lokala icke-statliga organisationer och institutionella observationer, av vilka det framgick att den allmänna situationen i Tchad kännetecknades av militära fängelser som drevs av säkerhetstjänsten. Europadomstolen prövade därefter sökandens personliga situation. Den hänvisade därvid till läkarintyg enligt vilka han utsatts för tortyr i Tchad och till risken för att han på nytt skulle utsättas för detta eftersom han i Frankrike tillhört ett oppositionsparti och begärts utlämnad av tchadiska myndigheter tre år efter att han lämnade Tchad.⁸⁰

111. I domen i målet *G. mot Bulgarien*, slog Europadomstolen fast att sökanden, som de ryska myndigheterna eftersökte för lagföring i Ingusjien, en av republikerna i norra Kaukasus, på grund av misstankar om att han tillhör den tjetjenska gerillan, skulle löpa en verklig och allvarlig risk för att torteras om han utlämnades till Ryssland. Europadomstolen undersökte först den allmänna situationen i norra Kaukasus och konstaterade att i den regionen rådde en väpnad konflikt som bland annat kännetecknades av utomrättsliga avrättningar, tortyr och annan omänsklig eller förnedrande behandling. Därefter prövade Europadomstolen sökandens personliga situation och anmärkte att han bland annat misstänktes för att tillhöra en väpnad grupp, att ha förberett terroristverksamhet, vapenhandel och narkotikahandel, att den ryska säkerhetstjänsten hade påträffat en stor mängd vapen i hans bostad och att han av ryska myndigheter misstänktes för att tillhöra en väpnad jihadistgrupp. Europadomstolen drog slutsatsen att han var särskilt utsatt för risken att torteras om han skulle fängslas i norra Kaukasus.⁸¹

112. Vad gäller artikel 6.1 i Europakonventionen slog Europadomstolen, i domen i målet *Ahorugeze mot Sverige*, fast att en utlämning av sökanden, en rwandisk medborgare som etniskt var hutu, till Rwanda där han skulle åtalas för folkmord och brott mot mänskligheten inte skulle medföra att han utsattes för en verklig risk för en uppenbar rättsvägran. Europadomstolen ansåg nämligen, utifrån domar från den internationella brottmålsdomstolen för Rwanda och uppgifter som lämnats efter nederländska undersökningar och av norsk polis, att det inte visats att de rwandiska domstolarna skulle sakna oberoende eller opartiskhet. Europadomstolen prövade vidare sökandens personliga situation. Den bedömde att varken den omständigheten att han vittnat för försvaret inför den internationella brottmålsdomstolen för Rwanda, att han lett den rwandiska myndigheten för civil luftfart eller att han dömts för att under folkmordet år 1994 ha förstört andras egendom, medförde att han skulle utsättas för en uppenbar rättsvägran.⁸²

⁷⁸ Europadomstolens dom av den 28 februari 2008, *Saadi mot Italien* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 131), dom av den 25 april 2013, *Savridin Dzhurayev mot Ryssland* (CE:ECHR:2013:0425JUD007138610, § 153 och 169) och dom av den 25 mars 2014, *M. G. mot Bulgarien* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 79).

⁷⁹ Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, *Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 272 och 277–279). Se även punkt 112 i detta förslag till avgörande.

⁸⁰ Europadomstolens dom av den 18 april 2013, *Mo. M. mot Frankrike* (CE:ECHR:2013:0418JUD001837210, § 38–43).

⁸¹ Europadomstolens dom av den 25 mars 2014, *M. G. mot Bulgarien* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 87–91).

⁸² Europadomstolens dom av den 27 oktober 2011, *Ahorugeze mot Sverige* (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 125–129).

3) Hur bedöma om den berörda personen löper en verklig risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten?

113. Såsom kommissionen anfört ska det, för att visa att den berörda personen löper en risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i det konkreta fallet, visas att det finns särskilda omständigheter som rör antingen just den personen eller den överträdelse för vilken han söks eller är dömd, som medför att han eller hon löper en sådan risk. Kommissionen har anfört att det i synnerhet ska prövas om personen som är föremål för en europeisk arresteringsorder är en oppositionspolitiker eller tillhör en social eller etnisk grupp som är föremål för diskriminering. Kommissionen har vidare föreslagit att det ska prövas om den överträdelse för vilken den berörda personen söks är av politisk art eller om makthavare gjort offentliga uttalanden rörande denna överträdelse eller den sanktion som kan följa på den. Dessa förslag bör enligt min mening godtas.

114. I den andra meningen i skäl 12 i rambeslutet anges uttryckligen en möjlighet att vägra överlämnande av en person när det finns objektiva skäl att tro att den europeiska arresteringsorder som han eller hon är föremål för utfärdats för att åtala eller bestraffa honom eller henne för bland annat sin politiska uppfattning.

115. När det gäller beviskrav och bevisbörda ska enligt min mening den berörda personen visa att det finns övertygande skäl att tro att det finns en verklig risk för att han eller hon utsätts för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten. Denna inställning motsvarar den som intagits av Europadomstolen, som bland annat slagit fast att när bevisning om detta lagts fram är det den ifrågavarande staten som ska undanröja varje tvivel i detta avseende.⁸³

116. I förevarande mål har L. M. gjort gällande att han löper en verklig risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i Polen eftersom rättsstatsprincipen, "vars kärna är rätten till ett effektivt rättsmedel, som i sin tur säkerställs endast genom ett oberoende domstolsväsende", inte längre respekteras.⁸⁴

117. Det är den hänskjutande domstolens uppgift att pröva om dessa påståenden visar att L. M. vid ett överlämnande till den utfärdande rättsliga myndigheten skulle löpa en verklig risk för en uppenbar rättsvägran till följd av brister i det polska domstolsväsendet, för det fall att det visas att en sådan risk föreligger i allmänhet.

118. Jag ska emellertid framhålla att L. M. inte på något sätt angivit på vilket sätt senare tids reformer av det polska domstolsväsendet skulle påverka hans personliga situation. Han har inte förklarat på vilket sätt bristerna i det polska domstolsväsendet, för det fall att dessa visas föreligga, skulle hindra att *hans sak* prövas av en oberoende och opartisk domstol. L. M. har endast på ett allmänt sätt påstått att det polska domstolsväsendet inte uppfyller de krav som följer av rättsstatsprincipen.

119. Enligt min mening innebär således de argument som framförts av L. M. endast att det är visat att det till följd av brister i det polska domstolsväsendet finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran i Polen, men inte att han själv, om han överlämnades till den utfärdande rättsliga myndigheten, skulle löpa en sådan risk. Såsom Europadomstolen har framhållit innebär inte den omständigheten att det finns ett allmänt problem med iakttagandet av mänskliga rättigheter i ett visst land (om detta är visat) i sig att en utlämning av den berörda personen till det landet skulle medföra att han eller hon löper

⁸³ Europadomstolens dom av den 27 oktober 2011, *Ahorgeze mot Sverige* (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 116), dom av den 17 januari 2012, *Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 261) och dom av den 19 februari 2013, *Yefimova mot Ryssland* (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 220).

⁸⁴ Det framgår av domen från High Court (Överdomstolen i brottmål) av den 12 mars 2018, som nämnts ovan i punkt 22, att L. M:s försvarare har försökt erhålla bevis rörande domstolsväsendets ställning i Polen. Han har bland annat, vid den hänskjutande domstolen, lagt fram handlingar från ett polskt offentligt organ vars exakta identitet inte är känd för den hänskjutande domstolen. Enligt denna handling är polska domstolar oberoende av annan offentlig makt. Justitieministern övervakning av vanliga domstolar är rent administrativ och justitieministern inkräktar inte på domarnas oberoende.

risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran.⁸⁵ Europadomstolen slog till exempel i domen i målet Yefimova mot Ryssland fast att även om det fanns skäl att betvivla oberoendet hos kazakstanska domstolar hade sökanden inte visat vare sig att det fanns en verklig risk för uppenbar rättsvägran eller *att han själv vid en utlämning till Kazakstan skulle löpa en sådan risk*.⁸⁶

120. L. M. är eftersökt för handel med narkotika. Inget i handlingarna tyder på att den överträdelsen eller personen L. M. skulle ha sådana särdrag som medför att han löper en risk för den uppenbara rättsvägran som gjorts gällande. Företrädare för L. M. kunde, på frågor om detta vid förhandlingen, inte lämna några förtydliganden i detta avseende.

121. Den första tolkningsfrågan ska således besvaras på följande sätt. Artikel 1.3 i rambeslutet ska tolkas så att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder när den konstaterat inte bara att det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran till följd av brister i domstolsväsendet i den utfärdande medlemsstaten, utan också att den person som avses med arresteringsordern löper en sådan risk. För att en uppenbar rättsvägran ska utgöra ett sådant åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång i den mening som avses i artikel 47 andra stycket i stadgan, krävs det att detta åsidosättande är så allvarligt att det väsentliga innehållet i den rätt som skyddas genom denna bestämmelse omintetgörs. Vid prövningen av huruvida den berörda personen löper en risk att utsättas för en sådan uppenbar rättsvägran ska den verkställande rättsliga myndigheten beakta omständigheter som är särskiljande för såväl denna person som den överträdelse för vilken han ska lagföras eller har dömts.

3. Den andra tolkningsfrågan

122. Den hänskjutande domstolen har genom sin andra fråga sökt få klarhet i, för det fall att det andra steget av den prövning som anges i domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), ska tillämpas och den verkställande rättsliga myndigheten konstaterat att den utfärdande medlemsstaten har åsidosatt rättsstatsprincipen till följd av brister i domstolsväsendet, den är skyldig att begära att den utfärdande rättsliga myndigheten ska, i enlighet med artikel 15.2 i rambeslutet, tillhandahålla alla upplysningar som är nödvändiga när det gäller de villkor på vilka förfarandet för den berörda personen ska genomföras. Om så är fallet undrar den hänskjutande domstolen vilka garantier den kan få från den utfärdande rättsliga myndigheten för att undanröja risken för att den berörda personen inte får en rättvis rättegång.

123. Domstolen slog i domen i målet Aranyosi och Căldăraru, fast att den verkställande rättsliga myndigheten var skyldig att, enligt artikel 15.2 i rambeslutet, uppmana den utfärdande rättsliga myndigheten att lämna nödvändiga kompletterande uppgifter om de förhållanden under vilka den berörda personen ska sitta frihetsberövad. Det är först om den verkställande rättsliga myndigheten, med beaktande av sådana uppgifter, bedömer att det finns en verklig risk för att den berörda personen kommer att utsättas för sådan omänsklig eller förnedrande behandling, som den är skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder.⁸⁷

⁸⁵ Se punkt 109 i detta förslag till avgörande. Se även Europadomstolens dom av den 10 februari 2011, Dzhaksybergenov mot Ukraina (CE:ECHR:2011:0210JUD001234310, § 37 och 44).

⁸⁶ Europadomstolens dom av den 19 februari 2013, Yefimova mot Ryssland (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 221 à 225). Se även Europadomstolens dom av den 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 284 och 285).

⁸⁷ Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkterna 95–98).

124. Ministern anser att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att begära att den utfärdande rättsliga myndigheten lämnar alla upplysningar som den anser vara nödvändiga. Syftet med dessa upplysningar kan endast fastställas från fall till fall, utifrån skälen till att den verkställande rättsliga myndigheten anser att den berörda personen löper en verklig risk för att inte få en rättvis rättegång. Det kan endast krävas att den verkställande rättsliga myndigheten visar att det förekommer brister i det polska domstolsväsendet.

125. L. M. anser att den andra tolkningsfrågan inte ska besvaras. Han har emellertid anfört att det i förevarande mål inte finns några garantier för att han själv kan undgå de risker som den verkställande rättsliga myndigheten befarar, eftersom dessa brister är systematiska.

126. Den spanska regeringen har anfört att artikel 15.2 i rambeslutet gör det möjligt att finna en utväg när den verkställande rättsliga myndigheten är tveksam till att bifalla ett överlämnande. Den ungerska regeringen anser att eftersom den verkställande rättsliga myndigheten inte är behörig att konstatera att det finns brister i det polska domstolsväsendet kan den heller inte begära kompletterande upplysningar från den medlemsstaten. Den nederländska regeringen anser att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att använda den mekanism som föreskrivs i artikel 15.2 i rambeslutet. Den polska regeringen har inte yttrat sig angående den andra tolkningsfrågan.

127. Kommissionen anser att den verkställande rättsliga myndigheten får begära kompletterande upplysningar från den utfärdande rättsliga myndigheten. En sådan begäran får avse, bland annat, de senaste lagstiftningsreformerna. Dessa upplysningar kan emellertid anses vara mindre lämpade att undanröja de tvivel som den verkställande rättsliga myndigheten har när de, såsom i domen i målet Aranyosi och Căldăraru, rör villkoren för den berörda personens frihetsberövande.

128. Enligt min mening ska, när det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten, den verkställande rättsliga myndigheten använda sig av den möjlighet som ges genom artikel 15.2 i rambeslutet att få ytterligare upplysningar angående dels den lagstiftning som antagits efter kommissionens motiverade förslag och yttrandena från Venedigkommissionen,⁸⁸ dels de särskilda förhållanden som avser den berörda personen och arten av överträdelsen, vilka kan leda till att denna person utsätts för en verklig risk för konstaterad uppenbar rättsvägran.

129. Det kan nämligen enligt min mening inte uteslutas att en sådan begäran om ytterligare upplysningar kan bidra till att upplysa den verkställande rättsliga myndigheten, särskilt när den berörda personen inte själv visat att han eller hon löper risken att själv utsättas för påstådd uppenbar rättsvägran.

130. Om den verkställande rättsliga myndigheten, med beaktande av de upplysningar som erhållits enligt artikel 15.2 i rambeslutet, anser att den person som är föremål för en europeisk arresteringsorder inte löper någon verklig risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten ska den verkställa den arresteringsordern.

⁸⁸ Den polska regeringen har i sitt skriftliga yttrande klandrat den hänskjutande domstolen för att inte ha beaktat de lagstiftningsreformer som skett efter antagandet av kommissionens motiverade förslag.

131. Om den verkställande rättsliga myndigheten däremot, efter dessa upplysningar anser att den berörda personen löper en verklig risk att utsättas för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten, ska verkställigheten av den arresteringsordern skjutas upp, men den kan inte betraktas som upphävd.⁸⁹ I ett sådant fall ska den verkställande medlemsstaten, enligt artikel 17.7 i rambeslutet, informera Eurojust om detta uppskjutande och ange skälen till detta. Om denna risk inte kan undanröjas inom rimlig tid ska den verkställande rättsliga myndigheten besluta huruvida förfarandet för överlämnade ska avslutas.⁹⁰

132. Den andra tolkningsfrågan ska således besvaras på följande sätt. När den verkställande rättsliga myndigheten konstaterar att det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten, är den skyldig att begära att den utfärdande rättsliga myndigheten enligt artikel 15.2 i rambeslutet lämnar alla nödvändiga ytterligare upplysningar rörande dels den utveckling av lagstiftningen som skett efter det att de händelser inträffat på vilka den grundar sin bedömning att det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran, dels de särskilda omständigheterna rörande den person som är föremål för den europeiska arresteringsordern eller arten av den överträdelse för vilken han eller hon eftersökts eller dömts.

V. Förslag till avgörande

133. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att domstolen ska besvara de frågor som ställts av High Court (Högsta domstolen, Irland) på följande sätt:

- 1) Artikel 1.3 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002, om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009, ska tolkas så att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att skjuta upp verkställigheten av en europeisk arresteringsorder när den konstaterat inte bara att det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran till följd av brister i domstolväsendet i den utfärdande medlemsstaten, utan också att den person som avses med arresteringsordern löper en sådan risk. För att ett åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång i den mening som avses i artikel 47 andra stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ska utgöra en uppenbar rättsvägran, krävs det att detta åsidosättande är så allvarligt att det väsentliga innehållet i den rätt som skyddas genom denna bestämmelse omintetgörs. Vid prövningen av huruvida den berörda personen löper en risk att utsättas för en sådan uppenbar rättsvägran ska den verkställande rättsliga myndigheten beakta omständigheter som är särskiljande för såväl denna person som den överträdelse för vilken han eller hon ska lagföras eller har dömts.
- 2) När den verkställande rättsliga myndigheten konstaterar att det finns en verklig risk för en uppenbar rättsvägran i den utfärdande medlemsstaten är den skyldig att begära att den utfärdande rättsliga myndigheten enligt artikel 15.2 i rambeslut 2002/584, i dess lydelse enligt rambeslut 2009/299, lämnar alla nödvändiga ytterligare upplysningar som beroende på behoven i det enskilda fallet kan röra dels den utveckling av lagstiftningen som skett efter de händelser som legat till grund för dess bedömning att det finns en verklig risk för uppenbar rättsvägran, dels de särskilda omständigheterna rörande den person som är föremål för den europeiska arresteringsordern eller arten av den överträdelse för vilken han eller hon ska lagföras eller har dömts.

⁸⁹ Dom av den 16 juli 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 38); och dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 98).

⁹⁰ Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 104).